

**RECOMANACIONS A LES EMPRESES PER A LA
PLANIFICACIÓ DE LES MESURES D'EMERGÈNCIA EN
CAS DE PANDÈMIA DE GRIP**

Edició:

Departament de Treball

Coordinació del projecte:

Emilia Molinero

Elena Juanola Pagès

Autors:

Adolfo de Grado Andrés

Joan Antoni Grau del Cerro

Mari Megias Rangil

M. del Pilar Pamies del Cacho

Lluís Vilaseca Aloy

Jiri Tvrdy Moix

Jaume de Montserrat i Nonó

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Compartir- Igual 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial. La creació d'obres derivades també està permesa sempre que es difonguin amb la mateixa llicència. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/legalcode.ca>

INTRODUCCIÓ

La grip és una malaltia infecciosa originada pel virus Influenza A i B. Quan es presenta en forma d' epidèmia que afecta tota la població mundial i es dissemina en un període molt curt de temps, es parla de pandèmia. El comportament d'una pandèmia és imprevisible. En els casos més severos, i en les setmanes de major incidència, s'estima que fins el 30% de la població pot emmalaltir, i que l'absència a la feina pot arribar al 40% , tenint en compte les persones que emmalalteixen i les necessitats de cura en l'àmbit familiar.

La preparació enfront de la pandèmia és una responsabilitat compartida de tota la societat . Atès el paper rellevant de les empreses en la protecció de la salut dels seus treballadors/ores, el Departament de Treball ha preparat aquest document de recomanacions per la planificació que s'hauria de dur a terme per preparar les actuacions en cas de pandèmia.

La planificació serà especialment necessària en els sectors que es consideren “essencials” per garantir els serveis bàsics de la societat, igual que ho serà per garantir la protecció de la salut de les persones treballadores d'acord amb el risc derivat de l'activitat laboral que duguin a terme. Moltes de les mesures estan relacionades amb les pandèmies de grip però algunes d'elles serien útils també en altres situacions d'emergència.

- La informació sanitària referida a la grip es pot trobar a: <http://www.gencat.cat/salut/>

RECOMANACIONS PER A L'ELABORACIÓ, EN EL SI DE LES EMPRESES, D'UN PLA D'ACTUACIÓ EN CAS DE PANDÈMIA

Aquest pla ha d'identificar les mesures que permetin protegir als treballadors/es que puguin veure's exposats al risc de contagi (seguint les recomanacions de l'autoritat sanitària), fer front a la reducció de la seva força laboral i inclòs considerar un context nacional i internacional seriosament afectat per la pandèmia.

S'ha de fer un anàlisi de la situació, de la informació (avaluació de riscos, existència de plans d'emergència previs) i dels recursos amb el què es compte: pressupost, personal dedicat a la prevenció dins l'empresa (tècnics del servei de prevenció propi, treballadors designats, recursos preventius...)

Un pla ha de ser concret en què és fa i qui ho fa i ha de determinar els procediments per a l'activació del mateix i l'acabament de la situació crítica de resposta.

Al igual que a la resta de plans d'emergència, cal identificar un coordinador i/o equip per a l'elaboració del pla d'actuació, la seva actualització, si s'escau i el seu seguiment. Dos aspectes claus a tenir en compta: la participació del Servei de Prevenció i la participació i consens de la representació dels i de les treballadores.

Recomanacions específiques per a l'elaboració i actualització del pla d'actuació

A. Aspectes clau per controlar la propagació de la malaltia i l'afectació de les persones en el lloc de treball

Perquè una malaltia infecciosa es propagui ha d'existir una font d'infecció (en aquest cas, persona afectada), unes vies de transmissió (en el cas d'una malaltia respiratòria com és la grip, hi ha dues vies; directa: entre persones a través de les gotetes que provenen de la tos o esternut de la persona afectada i que queden suspeses en l'aire fins una distància d'un metre; o indirecta: des d'objectes i superfícies contaminades amb les gotetes o secrecions i un destinatari (persona que ha de ser-hi present)). Perquè una persona s'infecti han de ser-hi presents les tres circumstàncies (cadena de transmissió) i, per tant, les mesures per impedir la transmissió són les que trenquen la cadena.

Les mesures proposades, que tenen per objectiu reduir la propagació de la malaltia, han d'estar centrades en les actuacions ambientals, organitzacionals i individuals. Cal tenir-les totes elles en compte en el control d'una situació de pandèmia per grip encara que, moltes de les mesures cobriren les actuacions que caldrà planificar en altres situacions d'emergència sanitària.

A.1. Mesures ambientals:

- Establiu les mesures per garantir la neteja de superfícies amb els productes habituals de forma freqüent.
- Garantiu que cap persona hagi de romandre en un lloc sense ventilació junt amb altres treballadors. Promoveu la feina en els llocs millor ventilats de l'empresa.
- Proporcioneu els subministraments suficients i assequibles per al control de la infecció (p. ex.: productes per a la higiene de les mans, mocadors i recipients per al seu rebuig) en totes les ubicacions de l'empresa.
- Elimineu, en la mesura del possible, els objectes de difícil neteja.

A.2. Mesures organitzacionals:

- Establiu polítiques flexibles respecte al lloc de treball (p. ex.: el treball a distància) i als horaris (p. ex.: els torns alternats).
- Milloreu la infraestructura per a la tecnologia de les comunicacions i la informació per col·laborar amb el treball a distància dels vostres empleats i l'accés als clients que es troben lluny.
- Facilitau l'absència de treballadors/ores durant una pandèmia a causa de factors com l'afectació personal per grip o dels membres de la família.
- Estimuleu l'absència de qualsevol persona de la plantilla amb símptomes del virus.
- Promoveu el protocol per a la higiene respiratòria i el maneig de la tos i la ràpida exclusió de qui tingui els símptomes del virus.
- Implementeu les pautes per modificar la freqüència i el tipus de contacte directe (p. ex.: donar-se la mà, lloc on seure a les reunions, la disposició a l'oficina, els llocs de treball compartits) entre els empleats i els clients (remeteu-vos a les recomanacions de l'autoritat sanitària). En cas que el contacte sigui inevitable, faciliteu que la distància entre les persones sigui de més d'un metre.
- Establiu polítiques per als moments de la reincorporació al lloc de treball després de la malaltia.
- Establiu polítiques de restricció de viatges professionals a les àrees geogràfiques afectades (tant de llocs nacionals com internacionals), l'evacuació dels empleats que treballin en una àrea afectada o a prop quan es desencadena un brot, i les pautes per al retorn des de les àrees afectades.
- Informeu i capaciteu el personal de plantilla sobre la situació de pandèmia i establiu mecanismes de comunicació permanent durant el temps de durada de l'emergència:

- Desenvolpeu i distribuïu els programes i els materials que cobreixen els aspectes bàsics de la pandèmia, les estratègies de resposta i protecció personal i familiar (p. ex.: la higiene de les mans, el protocol per al maneig de la tos i l'esternut i els plans d'emergència).
- Anticipeu-vos a la por i l'ansietat potencials de les persones, els rumors i la informació errònia, i planifiqueu les comunicacions d'acord amb aquest objectiu.
- Assegureu-vos que les comunicacions arriben a tota la plantilla independentment del tipus de contracte, gènere, tipus de jornada, tenint en compte la existència de diferències culturals i lingüístiques.
- Distribuïu la informació als treballadors/ores sobre la vostra preparació per a la pandèmia i el vostre pla de resposta.
- Desenvolpeu els mitjans (p. ex.: línies d'accés directe, llocs web especialitzats) per a la comunicació de les accions i de l'estat de la pandèmia a la plantilla, venedors, proveïdors i clients dins i fora del lloc de treball, de manera coherent i puntual incloent-hi referències al sistema de contactes d'emergència.
- Assegureu la disponibilitat de consultes i assessorament mèdic per a la resposta d'emergència per part del vostre servei de prevenció de riscos laborals i dels serveis assistencials de la Mútua d'accidents de treball i malalties professionals o de l'entitat col·laboradora i milloreu els recursos d'acord amb les necessitats previstes.
- Identifiqueu, mitjançant els responsables de Vigilància de la salut del Servei de Prevenció les persones amb risc que hauran de ser catalogades com especialment sensibles, d'acord amb l'article 25 de la Llei de Prevenció de Riscos laborals i l'article 37.3 g) del RD 39/1997 pel que s'aprova el Reglament dels Serveis de Prevenció, pels possibles efectes de la grip i garantiu per a elles un lloc de treball amb el mínim contacte possible.
- Preneu les mesures específiques en funció del nivell de risc d'emmalaltir segons l'activitat laboral realitzada.

A.3. Mesures individuals: mesures que ha de prendre cada individu per protegir-se ell mateix del contagi o per protegir-ne les altres persones; mesures que ha de facilitar l'empresa de forma individual

- Encoratgeu i realitzeu un seguiment de vacunació d'empleats contra la grip d'acord amb les recomanacions específiques de l'autoritat sanitària en cada moment.
- Identifiqueu els treballadors/ores i els clients essencials amb necessitats específiques i incorporeu els requeriments d'aquestes persones dins del pla de preparació.

- Facilitau que les persones potencialment afectades minimitzin les interaccions amb altres persones.
- Facilitau l'atenció i assistència sanitària si cal als treballadors/es que han estat exposats al virus durant la pandèmia, de qui se sospita que estiguin malalts o emmalalteixin en el seu lloc de treball (per ex.: resposta o informació per controlar la infecció, elaborar un protocol per rebre assistència: Mútua, urgències del sistema públic si s'escau; lliurament de les llicències immediates obligatòries).

B. Aspectes clau per mantenir actualitzat el pla d'actuació

- Identifiqueu les fonts per obtenir la informació precisa i a temps sobre la pandèmia (autonòmica, nacional i internacional) i les fonts per obtenir mesures de contrarestar-la. Aquesta informació està disponible a: <http://www.gencat.cat/salut/>
- Manteniu actualitzada aquesta informació.
- Assessorau-vos en tot moment al vostre servei de prevenció, molt especialment en les àrees de medicina del treball, higiene industrial i ergonomia.

C. Aspectes clau per minimitzar els efectes de la pandèmia a l'empresa

- Identifiqueu les tasques essencials i altres participacions fonamentals (p. ex.: matèria primera, proveïdors, serveis/productes de subcontractistes i logística) així com les persones essencials que les duren a terme per mantenir les operacions de la vostra empresa, per ubicació i funció, durant una pandèmia.
- Capaciteu i prepareu els possibles substituïts.
- Determineu l'impacte potencial d'una pandèmia en les finances de l'empresa utilitzant escenaris possibles i múltiples que afectin les diferents línies de productes i/o els llocs de producció.
- Determineu l'impacte potencial d'una pandèmia en la necessitat d'augmentar la producció de productes i/o serveis bàsics per a la societat.
- Desenvolpeu un pla per a situacions en les quals pugui resultar probable un augment o disminució en la demanda dels vostres productes i/o serveis durant una pandèmia (p. ex.: l'efecte de les restriccions de reunions massives, la necessitat de subministraments per a la higiene, augment de la demanda assistencial...).
- Determineu l'impacte potencial d'una pandèmia en viatges internacionals i nacionals relacionats amb els negocis (p. ex.: quarantenes, tancaments de fronteres).

- Establiu un pla de comunicacions d'emergència i reviseu-lo periòdicament. Aquest pla inclou la identificació de contactes clau (amb substituïts), cadena de comunicacions (incloent-hi els proveïdors i clients), i els processos per al seguiment i la comunicació de l'estat de l'empresa i els empleats/ades.
- Implementeu un exercici o pràctica per sotmetre el vostre pla a prova i revisar-lo regularment.

D. Aspectes clau per a la coordinació amb organitzacions externes

- Col·laboreu amb les administracions sanitàries per participar en els seus processos de planificació, compartir els vostres plans per a la pandèmia i comprendre els seus plans.
- Comuniqueu-vos amb les administracions sanitàries per tractar sobre els béns i/o serveis amb què la vostra empresa podria contribuir a la comunitat.
- Compartiu les millors pràctiques amb altres empreses en les seves comunitats, les cambres de comerç i les associacions patronals per millorar les tasques de resposta de la comunitat.

Recomanacions específiques segons el nivell de risc per als treballadors derivat de l'activitat laboral

El nivell de risc depèn, en part, de la necessitat de mantenir la proximitat amb persones potencialment afectades pel virus.

1. Ocupacions amb nivell de risc baix (no existeix risc derivat de l'activitat laboral): Totes les feines que no incloguin l'atenció al públic de manera freqüent ni continuada.
2. Ocupacions amb risc mitjà: ocupacions que requereixen del contacte freqüent a menys d'un metre amb persones presumiblement no afectades (companys de feina, públic en general, alumnes...).
3. Ocupacions amb risc alt: ocupacions amb contacte amb persones diagnosticades o amb sospita de patir la malaltia. Ex.: metges/metgesses i personal d'infermeria que

atenen directament persones afectades, personal de transport d'emergències de persones amb sospita de patir la malaltia...).

4. Ocupacions amb risc molt alt: ocupacions amb altes exposicions a concentracions altes de virus en el marc de procediments específics mèdics o de laboratori. Ex.: tècnics de laboratori que treballin amb el virus, procediments que suposin generació d'aerosols (maniobra de reanimació, intubació, presa de mostres respiratòries, ventilació manual, aspiració nasofaríngia, broncoscòpia, nebulitzacions, inducció de l'esput, fisioteràpia toràcica, cures de traqueotomia, cirurgia i procediments post mortem en els quals s'utilitzen instruments que funcionen a alta velocitat, alguns procediments dentals...).

1. Recomanacions per a tasques amb nivell de risc baix (no existeix risc derivat de l'activitat laboral)

Feu arribar a totes les persones en feines que no incloguin l'atenció al públic les recomanacions següents (recomanacions higièniques generals per a la població):

- Cal cobrir-se la boca i el nas amb un mocador d'un sol ús quan tossiu o esternudeu.
- Llenceu els mocadors d'un sol ús al cistell d'escombraries.
- Tossiu o esternudeu a la part superior de la màniga si no teniu mocadors d'un sol ús. Cal netejar-se les mans després de tossir o esternudar. Utilitzeu aigua i sabó o un netejador de mans a base d'alcohol.
- Renteu-vos les mans regularment amb aigua i sabó i, especialment, després de tossir, esternudar o d'haver utilitzat un mocador. Renteu-vos-les en el moment d'arribar a la feina i en el moment d'arribar a casa.
- Cal quedar-se a casa si s'està malalt.
- Donar informació als treballadors/ores sobre recursos sanitaris en cas de necessitat.
- Donar informació als treballadors/ores sobre gestió d'absències a causa o relacionades amb la malaltia.

2. *Recomanacions per a tasques amb risc mitjà de contagi: ocupacions amb contacte freqüent amb persones presumiblement no afectades*

Tingueu presents les recomanacions específiques, per afegir a les recomanacions higièniques bàsiques, per a les persones treballadores amb aquest nivell de risc:

- Establiu les mesures que garanteixin als treballadors/ores poder-se mantenir a més d'1 metre de les altres persones.
- Establiu els canvis en els procediments de treball que facilitin la feina a distància (informació telefònica no presencial, en línia...).
- Doneu informació als treballadors/ores sobre recursos sanitaris en cas de necessitat.
- Doneu informació als treballadors/ores sobre gestió d'absències a causa de la malaltia.
- Establiu barreres físiques amb els clients sempre que sigui possible.

3. *Recomanacions per a tasques amb risc alt i molt alt de contagi: ocupacions amb contacte amb persones diagnosticades o amb sospita de patir la malaltia*

Tingueu presents les recomanacions específiques, per afegir a les recomanacions higièniques bàsiques, per a les persones treballadores amb aquest nivell de risc:

- Facilitau els equips de protecció que es recomanen específicament.
- Determineu (els empresaris amb la participació dels treballadors o els seus representants) els procediments de treball que es podrien modificar per eliminar o minimitzar-ne el risc.
- Aïlleu les persones afectades que han de ser ateses pels treballadors/ores i establiu, si cal, barreres físiques.
- Reduïu al mínim el nombre de treballadors/ores que han de tenir contacte amb persones afectades o amb sospita d'afectació.
- Utilitzeu equips de protecció individual (EPI) d'acord amb l'exposició seguint les recomanacions de l'autoritat sanitària específiques de cada moment.

En general se seguiran els criteris següents:

La utilització dels EPI ha de basar-se en l'evidència disponible i guardar proporcionalitat amb el risc que es generi per contacte amb les secrecions respiratòries. A més, s'ha d'adequar a les característiques de transmissibilitat del virus en cada fase.

· Protectors respiratoris:

- Serveixen per prevenir la inhalació d'agents infecciosos que provenen de les vies respiratòries i es troben continguts als nuclis goticulars o aerosols suspesos a l'aire. S'han de rebutjar després de cada utilització. Han de quedar sempre degudament adaptats al nas i a la boca.

· Protector respiratori tipus FFP2

- S'ha d'utilitzar en els procediments rutinaris d'aïllament, com a mesura preventiva de transmissió aèria ordinària, per part de:
 - El personal sanitari que atén directament els casos confirmats o sospitosos o persones que treballen en situacions de contacte directe i prolongat amb casos.
 - El personal auxiliar, incloent-hi personal de neteja, personal de bugaderia que pugui tenir contacte amb el pacient, amb restes de sang o secrecions corporals.
 - El personal de laboratori que manipula mostres de malalts.
 - Els familiars que participen en la cura dels pacients.

· Protector respiratori tipus FFP3

- Està indicat en els procediments que suposin generació d'aerosols (maniobra de reanimació, intubació, presa de mostres respiratòries, ventilació manual, aspiració nasofaríngia, broncoscòpia, nebulitzacions, inducció de l'esput, fisioteràpia toràcica, cures de traqueotomia, cirurgia i procediments post mortem en els quals s'utilitzen instruments que funcionen a alta velocitat). Aquests procediments s'han de fer sempre amb la porta tancada i hi ha de ser-hi present només el personal que els practica.

Val a dir que els FFP3 es poden utilitzar en lloc dels FFP2, ja que ofereixen un nivell de protecció superior.

- Guants, bata, davantal d'un sol ús.
- Ulleres protectores.
- Procediment escrit que cal seguir per posar-se i treure's els EPI.

Protecció de l'embaràs: és important tenir en compte totes les treballadores en situació d'embaràs i les que en el seu lloc de treball duguin a terme una tasca amb alt risc d'exposició de contagi de la malaltia. En aquest cas es recomana prendre mesures especials de canvi de lloc de treball, cosa que garanteixi eliminar l'exposició derivada de l'activitat laboral.